

Etika a integrita ve výzkumu

RNDr. Dominik Dvořák, Ph.D.

Proč se zabývat etikou výzkumu / publikační činnosti?

- Jednání výzkumníka/autora,
které označujeme jako neetické, ohrožuje:
 - samotného výzkumníka
 - ostatní kolegy
 - pracoviště / fakultu / univerzitu
 - účastníky výzkumu
 - celou společnost

- Vaše zkušenosti?
- Setkali jste se s etickým problémem?
- V mnoha oblastech neexistují jednoznačné odpovědi, přístupy se v disciplínách liší, různé fakulty jsou různě zkušené
- Vaše očekávání?

Etika:

většinou se chápe jako obor zabývající se
dobrým a zlým jednáním

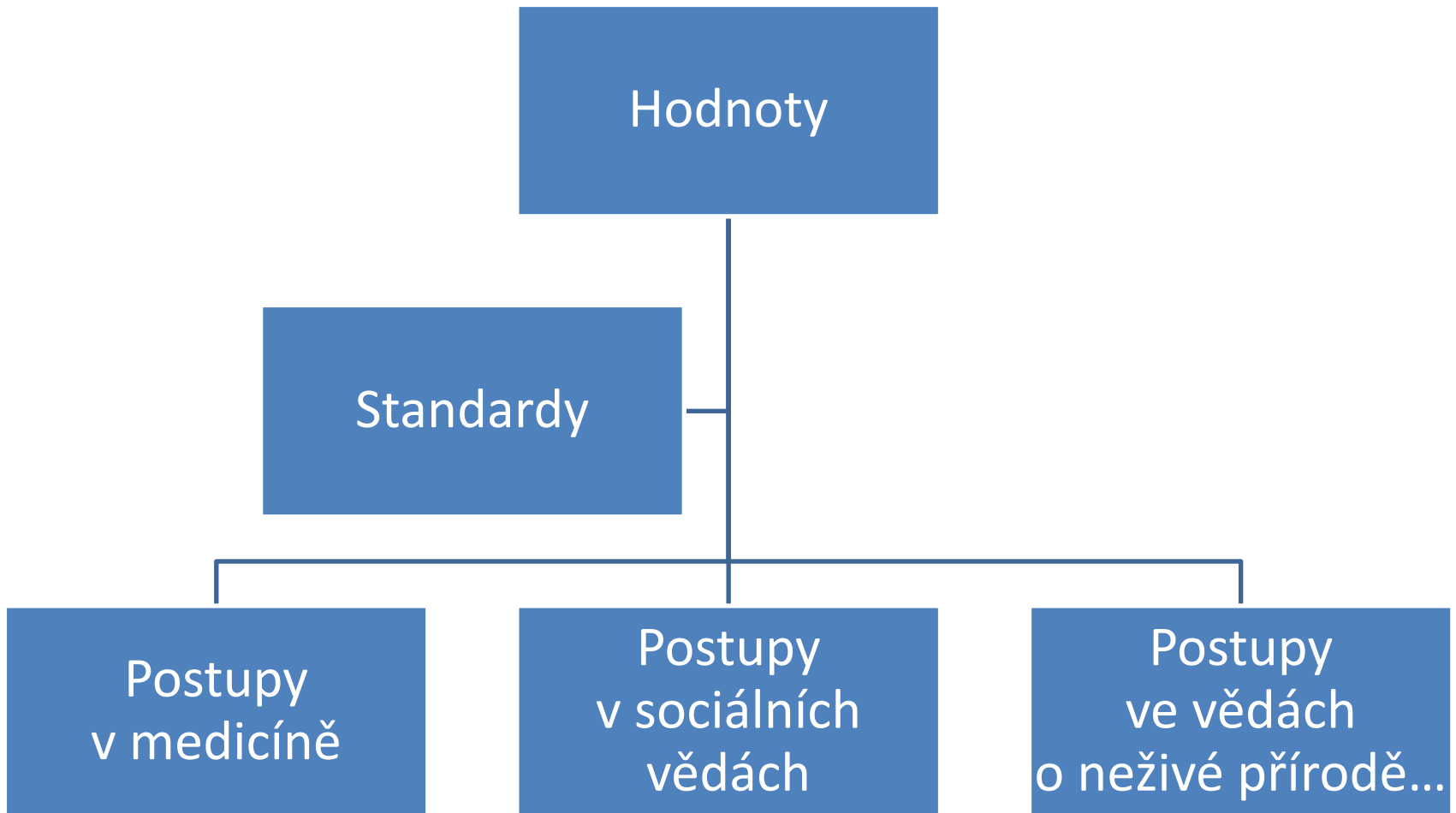
- Někdy se nerozlišuje mezi „etikou“ a „morálkou“
- Jindy se etika považuje za obecnější teorii, která zkoumá společná východiska a postupy posuzování morálního jednání v různých oblastech

Dva úkoly etiky

Vytváření pravidel

**Aplikace pravidel
do konkrétních situací**

Vytváření pravidel

Aplikace pravidel do konkrétních situací

- Pravidla
- Fakta o konkrétním případě
 - Logika soudu
- Kazuistický(situační) přístup
- Situace, kdy kolidují dvě (a více) hodnot
- **Příklad:** výzkum vzdělávání etnických menšin

Interkulturní otázky

(Dieter Sturma)

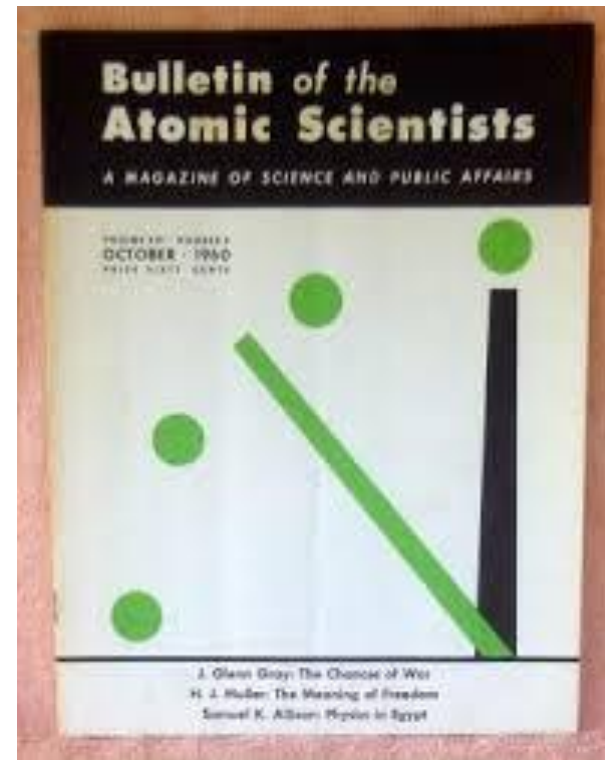
- Etika v pluralitním světě (to se může týkat i lidí v rámci naší kultury, kteří mají různé priority)
- Lidská práva vs. Různé hierarchie hodnot
- Potřeba být připraven zdůvodnit a přijmout cizí důvody
- Věda je o nejistotě a schopnosti žít s rozumnou neshodou
- Věda klade principiální otázky a mění tím obraz člověka.

IMPULSY K ROZVOJI ETIKY VÝZKUMU

<https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/timeline/index.cfm>

- Podstatné impulzy k rozvoji etiky výzkumu přicházely zejména z biomedicínských oborů
- Sociální vědy: výzkum zranitelných populací – děti, osoby s postižením, výzkum mimo vlastní kulturu....
- Specifická problematika hodnocení vědy

Nejen biomedicína...

Doomsday clock over the past 72 years

Norimberský kodex (1947)

- první mezinárodní etický kodex pro výzkum na lidech
- přijat v době procesů s válečnými zločinci
- byl využit pro stíhání nacistických lékařů a další vědců v souvislosti s experimenty na vězních koncentračních táborech

- **Belmont Report:** A report issued by the U.S. National Commission for the Protection of Human Subjects in Biomedical and Behavioral Research in 1979, which has had a significant influence over [human subjects research](#) ethics, [regulation](#), and policy. The report provided a conceptual foundation for the [Common Rule](#) and articulated three principles of ethics: [respect for persons](#), [beneficence](#), and [justice](#).

FFP A DALŠÍ HŘÍCHY

Základní cíle vědecké etiky (APA)

Správnost
vědeckého
poznání

*Ochrana
práv
účastníků
výzkumu*

Ochrana
duševního
vlastnictví

Základní cíle vědecké etiky (APA)

Správnost
vědeckého poznání

Chrání
společnost

*Ochrana práv
účastníků výzkumu*

Osoby,
zvířata...

Ochrana duševního
vlastnictví

Chrání
kolegy

Základní cíle vědecké etiky

Správnost
vědeckého
poznání

*Ochrana práv
účastníků výzkumu*

*Biomedicína, sociální a
behaviorální vědy*

*Typická doména komisi
pro etiku výzkumu*

Ochrana
duševního
vlastnictví

Příklad: Statut

Komise pro etiku ve výzkumu FF UK

Hlavním cílem činnosti Komise

je zajištění ochrany práv

osob, které jsou předmětem výzkumu v rámci vědeckých a výzkumných projektů, řešených zaměstnanci a studenty fakulty (dále jen „**účastníci výzkumu**“, „projekt“ a „projekty“).

... ale také výzkumníky

- Dobře napsaný výzkumný projekt také chrání výzkumníky, poučí/zaškolí, předvídá rizikové situace, v nichž by mohlo dojít k přímé újmě, nebo kde by mohl být výzkumník vystaven obvinění z porušení etiky

Máme ale obory, kde žádné
zkoumané osoby, zvířata, tkáně...
nemáme

Budeme teď chvíli uvažovat o vědecké práci
ve všech oblastech, tedy napříč všemi obory
bez ohledu na předmět a metodu výzkumu

Odpovědnost vědce *(On being...)*

- 1. **Vůči kolegům:** věda je kumulativní, nesprávné výsledky vedou k plýtvání časem a zdroji ostatních
- 2. **Vůči sobě:** nedodržením standardů riskuje vědec svou akademickou kariéru, ohrožuje granty i svou pověst
- 3. **Vůči společnosti:** přímé ohrožení lidí nebo nepřímo ovlivněním vzdělávací politiky

Etický rámec výzkumu

1. PREAMBULE

Etický rámec výzkumu formuluje základní pravidla etického chování výzkumných pracovníků a jejich jednání ve výzkumu na základě obecně uznávaných etických norem běžných v této oblasti ve vyspělých zemích.

Při jeho přípravě se vycházelo ze zahraničních etických kodexů, chart a jiných materiálů stejně jako z etických principů správné praxe ve výzkumu v České republice.

Zdůrazněna byla především neetičnost fragmentace výsledků za účelem dosažení většího počtu publikací.

Dokument má pouze doporučující charakter a měl by plnit inspirující a aktualizující roli při přípravě nebo novelizaci etických kodexů nebo obdobných dokumentů ve vysokoškolském, akademickém i resortním výzkumu.

Pragmatický pohled

*Získávání
grantů*

Etický audit
projektu

*Vykazování
výsledků*

Publikační
etika

*Řešení
problémů*

Etická/kárná
komise

Krizový
management?

Neetického jednání se lze dopustit v různých fázích vědecké práce

- Návrh výzkumu
- Provedení výzkumu
- Hodnocení (review)
- Prezentace výsledků výzkumu

OTÁZKA:

Co byste považovali za tři největší prohřešky vědce proti etice výzkumu?

Nebudeme teď uvažovat otázku odpovědnosti vůči zkoumaným osobám

Rozlišení (nejen v USA)

FFP - „scientific
misconduct“

Fabrikace dat

Falzifikace dat

Plagiátorství

Všichni příjemci grantů musejí mít vytvořeny pravidla pro vyšetřování a hlášení pro případ vzniku podezření z FFP, každý musí podle nich postupovat

Rozlišení

Případy porušení
standardů vědecké
práce jiné než FFP

QRP: questionable
research practices
(sporné postupy)

- Vědecké instituce mají odpovědnost vytvářet prostředí, které formálními i neformálními prostředky ...

Standardy jsou aplikacemi společenských hodnot v oblasti výzkumu a měly by být chápány víceméně jednotně, **postupy** (practices) se mohou lišit v jednotlivých oborech a na různých pracovištích

Oblasti vědecké etiky *(On being...)*

které podle mé zkušenosti nebývají ošetřeny na českých pracovištích

- Vztahy mezi školitelem a doktorandem, mentorem a mladším kolegou
- Chyby a nedbalost
- Postup při podezření z neetického postupu
- Poskytování dat dalším výzkumníkům
- Konflikt zájmů

Etický rámec výzkumu

- USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 17. srpna 2005 (č. 1005)
- Doporučeno vysokým školám, aby s využitím Etického rámce výzkumu vypracovaly nebo aktualizovaly své vlastní **etické kodexy výzkumu**.

Etický rámec výzkumu

1. PREAMBULE

Etický rámec výzkumu formuluje základní pravidla etického chování výzkumných pracovníků a jejich jednání ve výzkumu na základě obecně uznávaných etických norem běžných v této oblasti ve vyspělých zemích.

Při jeho přípravě se vycházelo ze zahraničních etických kodexů, chart a jiných materiálů stejně jako z etických principů správné praxe ve výzkumu v České republice.

Zdůrazněna byla především neetičnost fragmentace výsledků za účelem dosažení většího počtu publikací.

Dokument má pouze doporučující charakter a měl by plnit inspirující a aktualizující roli při přípravě nebo novelizaci etických kodexů nebo obdobných dokumentů ve vysokoškolském, akademickém i resortním výzkumu.

Etický rámec výzkumu

- **Obsah:**
- **1. Preambule**
- **2. Základní etické zásady výzkumu**
- **3. Etika a výzkumný pracovník**
- **4. Etika a instituce zabývající se výzkumem**
- **5. Typické příklady porušení etiky**
- **6. Etika získávání **informovaného souhlasu** při výzkumu zahrnujícím lidské subjekty**

Etický rámec výzkumu

- **2. ZÁKLADNÍ ETICKÉ ZÁSADY VÝZKUMU**
- **I) *Svoboda výzkumu a odpovědnost***
- **II) *Respektování názorové plurality a tolerance***
- **III) *Respektování lidské důstojnosti a autonomie při výzkumu***
- **IV) *Transparentnost***
- **V) *Solidarita a spolupráce ve výzkumu***
- **VI) *Prospěšnost a nepoškození, každé riziko výzkumu musí být vyváženo přínosem***

UNIVERZITA KARLOVA

Tento etický kodex se týká členů akademické obce (akademických a vědeckých pracovníků a studentů) i dalších zaměstnanců Univerzity Karlovy.

ETICKÝ KODEX

Preamble

Statut Univerzity Karlovy se hlásí k myšlence „společenství, ve kterém jsou vzájemné vztahy členů určovány autoritou duchovní, nikoli mocí, a ve kterém jsou zachovávány principy akademických svobod jako nutný základ existence akademické obce a její činnosti vědecké i učitelské“. Prospěch takového společenství je podstatně závislý na tom, zda jeho jednotliví členové usilují o soulad skutků s poznanou pravdou. Univerzita Karlova si je proto vědoma, že je nezbytně zapotřebí, aby jednání osob, jež jsou s ní spojeny, zrcadlilo úsilí o autentické dobro, neboť jenom tak lze dosáhnout toho, „aby byla šířena pravda a aby se jasněji skvělo její světlo, v němž spočívá blaho lidského rodu (*ut veritas propagetur et lux eius, qua salus humani generis continetur, clarius effulgeat*)“, jak praví starobylý promoční slib.

Vzdělávací, vědecká a další činnost na Univerzitě Karlově i vztahy osob, které jsou s ní spojeny, vůči sobě navzájem, vůči národnímu i mezinárodnímu společenství a vůči životnímu prostředí mají proto činit zadost obecně uznávaným mravním standardům – za předpokladu, že se tento etický konsensus opírá o vědomí, že člověk má konat dobro, ne zlo, a o maximy tzv. zlatého pravidla, jež poskytují kritérium pro posuzování správnosti a nesprávnosti, přípustnosti a nepřípustnosti jednotlivých skutků: „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy jedněte s nimi. Co nechcete, aby jiní dělali vám, nedělejte vy jim.“ Způsob, jímž má být toto pravidlo konkrétně uplatňováno v jednotlivých oblastech lidského jednání, je nalézán reflexí a diskusí osob s rozličnými vědeckými, filozofickými a teologickými východisky.

Výrazem takového společného úsilí o vyjádření některých zásad profesní etiky, jež zavazují osoby spojené s univerzitou, je tento Etický kodex Univerzity Karlovy:

- **Část I. - Společné zásady**
- **Část II. - Zásady v pedagogické činnosti**
- **Část III. - Zásady ve vědecké, umělecké a tvůrčí činnosti**
- **Část IV. - Etická komise**

Společné zásady

UNIVERZITA KARLOVA

I/5 Každý člen akademické obce i další zaměstnanec dodržuje zákony ČR a ostatní právní předpisy, jakož i vnitřní předpisy Univerzity Karlovy a jejích součástí. Varuje se jakékoliv trestné činnosti.

I/7 Respektuje lidská práva a základní svobody, mezi nimiž na předních místech stojí právo na život a zdraví, nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti, svoboda myšlení, svědomí, náboženského vyznání a projevu, i svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby. Snaží se předcházet jednání, jež by tato práva a svobody porušovalo.

Zásady ve vědecké, umělecké a tvůrčí činnosti

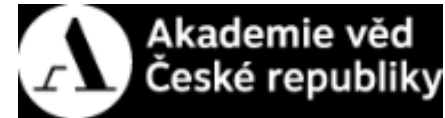

UNIVERZITA KARLOVA

III/ 4 Při své vědecké a tvůrčí práci reflektuje nejnovější vývoj ve svém oboru, odpovídá za přiměřenost, přesnost a objektivitu použitých metod a dbá na to, aby nedošlo k jejich zkreslování. Pečuje o data či zkoumané materiály, o jejich přesný popis a standardní způsoby jejich ochrany a archivace. Dbá o to, aby postupy i výsledky vědecké a tvůrčí práce byly přezkoumatelné. Dodržuje specifická pravidla profesionální etiky daného oboru.

III/ 8 Je-li při vědecké, umělecké nebo jiné tvůrčí práci nezbytně nutné konat činnosti, u kterých existuje možné riziko trestněprávně relevantních následků nebo které jsou jinak riskantní, vykonává je v souladu se svým postavením a odborností, s nejvyšší obezřetností, v souladu s právními předpisy, lege artis a dobrými mravy.

Etický kodex výzkumných pracovníků v AV ČR

- <http://www.avcr.cz/cs/o-nas/pravni-predpisy/eticky-kodex-vyzkumnych-pracovniku-v-av-cr/>
- **Obecné zásady**
- **Zásady výzkumné práce**
- **Zásady zveřejňování poznatků a výsledků**
- **Zásady chování ke studentům a spolupracovníkům**
- **Zásady pro posuzovatelskou, hodnotící, oponentskou a expertní činnost**
- **Specifikace pro pracoviště Akademie věd ČR**
- **Postup při řešení případů porušování zásad správného chování ve vědecko-výzkumné práci**

Evropské normy – H2020

- **Legislativní východiska**
- **Horizon 2020 Legislation**
- [Legal basis - Horizon 2020 Rules for Participation: Ethics Reviews \(Article 14\)](#)
- [Horizon 2020 - Regulation of Establishment: Ethical principles \(Article 19\)](#)
- [Model Grant Agreement: Ethics \(Article 34\)](#)
- [Statements by the Commission on human embryonic stem cell research](#)
- [Guide for proposal submission and evaluation](#)
- [Charter of Fundamental Rights of the European Union](#)
- [European Code of Conduct for Research Integrity](#)
- **Praktické otázky**
- **General guidance documents**
- [How to complete your ethics self-assessment](#)
- [Ethics in "Science with and for society"](#)
- **Domain-specific guidance notes**
- [Guidance note — Research involving dual use items](#)
- [Guidance note — Potential misuse of research results](#)
- [Guidance note — Research focusing exclusively on civil applications](#)
- [Guidance note — Research on refugees, asylum seekers & migrants](#)

The European Code of Conduct for Research Integrity (2011, revised 2017)

- Hughes, J., Hunter, D., Sheehan, M., [Wilkinson, S.](#), & Wrigley, A. (2010). [European Textbook on Ethics in Research](#). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
https://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/textbook-on-ethics-report_en.pdf

SPRÁVNOST VĚDECKÉHO POZNÁNÍ

Etika v referování o výzkumu

Fabrikování, falšování, manipulování dat (včetně vizuálních), vypouštění dat nepodporujících autorovy závěry

V případě, že dojde k chybě – informovat editora a vydavatele, publikovat upozornění, doplnit opravu za webovou verzi textu

Fabrikování dat

- Případ Woo Suk Hwang: padlý idol (2005)
- Výzkum (lidských) kmenových buněk

- Dnes už se neprovádí replikování experimentů, protože každý chce mít/publikovat svoje vlastní výsledky. To umožňuje podvody.

Správnost vědeckého poznání:

Etika v referování o výzkumu - měla by umožnit replikaci

- **Uchovávání dat** (nejméně 5 let) a výzkumných nástrojů,
- **Poskytování dat** (nejširší sdílení anonymizovaných dat, písemná dohoda o účelu)
- A opět – kolize principů, problematičnost např. u Qual

Komunikování výsledků vědeckých experimentů veřejnosti

(podle M. Váchy)

Než pošleme výsledky do médií (zejména populární), musí tyto výsledky být odsouhlaseny vědeckou komunitou

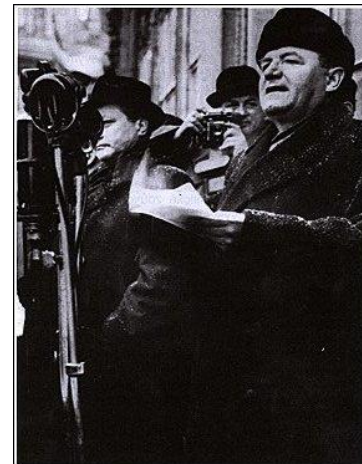
Změna publikovaných výsledků je zaručeným způsobem, jak podlomit důvěru veřejnosti k vědě

Případ stažených výsledků ohledně očkování a autismu

Případ studené fúze

Používání tabulek a obrázků:

- autorská práva
- nekorektní manipulace s grafy a fotografiemi
- zbytečné tabulky nebo grafy opakující to, co je v textu

TYPICKÉ PŘÍKLADY PORUŠENÍ ETIKY (Zdroj: Rámec)

Zfalšování výsledků výzkumu nebo jejich prezentace,

- vědomá nesprávná interpretace výsledků rešeršních studií, pozorování nebo experimentů,
- prezentování fiktivních údajů jako výsledku pozorování nebo experimentu,
- selektivní výběr údajů, především vynechání některých údajů s cílem podpořit předpokládanou hypotézu apod.,
- záměrná nesprávná interpretace výsledků nebo účelové vytvoření zkreslených závěrů na jejich základě,
- takové chování vůči kolegům a kolegyním nebo podřízeným, které je vedeno s cílem ovlivňovat výsledky jejich výzkumu (tím není míněna diskuse k určitému výzkumu),

Správnost vědeckého poznání

- **Duplicitní publikování**
(pravidlo: v případě nejasnosti projednat s editorem)
- **Dělení do více publikací**

Stejná data: *zkresluje metaanalýzy*

KONFLIKT ZÁJMŮ

Author Responsibilities—Conflicts of Interest

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities--conflicts-of-interest.html>

APA : Konflikt zájmů: Pro nebo Proti – týká se i **recenzentů**

Ekonomické zájmy (např. autor má copyright na výzkumný nástroj, dostává honorář), je spoluautorem zkoumané nebo konkurenční učebnice

Vztah k zadavateli výzkumu: např. výzkum reformy financovaný státní správou, nakladatelstvím

Řešení: Vždy potenciální konflikt deklarovat (*author note*), popř. diskutovat s editorem

- Konflikt zájmu v procesu peer review
- ? Nové trendy v peer review

PREDÁTORSKÉ PUBLIKOVÁNÍ

Současná výzva: predátorské publikování

Ohrožuje:

kvalitu vědeckého poznání

správnost hodnocení přínosu vědců a pracovišť

kariéru publikujících vědců a renomé pracovišť

Současná výzva: predátorské publikování

- zneužívá prostředky na výzkum
- předstírá transparentní publikační proces
- zapleveluje problematickými informacemi
- poškozujje ty, kdo nepublikují touto cestou

- Viz např.
- <https://knihovna.cuni.cz/rozcestnik/open-access/predatori/>

PLAGIÁTORSTVÍ

Plagiátorství

- Vůči již publikovaným autorům
- Vůči kolegům, spolupracovníkům, studentům
- Vůči sobě samému

Detekční systémy

- Thesis
- Turn-It-In

The 10 Most Common Types of Plagiarism

Plagerison.org (2013): Types of Plagiarism, <http://plagiarism.org/plagiarism-101/types-of-plagiarism/>. Accessed July 2013

1	Clone	Submitting another's work, word-for-word, as one's own
2	CTRL-C	Contains significant portions of text from a single source without alterations
3	Find – Replace	Changing key words and phrases but retaining the essential content of the source
4	Remix	Paraphrases from multiple sources, made to fit together
5	Recycle	Borrows generously from the writer's previous work without citation
6	Hybrid	Combines perfectly cited sources with copied passages without citation
7	Mashup	Mixes copied material from multiple sources
8	404 Error	Includes citations to non-existent or inaccurate information about sources
9	Aggregator	Includes proper citation to sources but the paper contains almost no original work
10	Re-tweet	Includes proper citation, but relies too closely on the text's original wording and/or structure

Kauzy na PedF UK

- Jiří Bílý: „Jezuita Antonín Koniáš: osobnost a doba“. Plagiát odhalil historik Martin Svatoš.
- Doc. Karel Šrédli, byl mu k 15. červenci 2005 ukončen pracovní poměr na základě důvodného podezření z plagiátorství.

Deficit výchovy studentů

Někteří studenti přicházející na univerzitu nemají potřebné dovednosti z nižších stupňů (pojetí výuky češtiny)

Problém pedagogické fakulty (a možná i dalších fakult v oblasti pomáhajících profesí): příprava není zaměřená na vědeckou činnost, ale na praxi

Problém kvalifikačních prací, doktorandů..

Autoplagiátorství

- autoru může bránit skromnost či takt sebecitovat, je to přípustné při popisu nástroje, metody (? V teoretické části)

ETICKÉ A PRAKTICKÉ OTÁZKY AUTORSTVÍ

- Má být vedoucí pracoviště, který získal grant, uveden jako spoluautor, přestože se na konkrétním výzkumu popsaném v článku nepodílel?
- Má být spolupracovník, který provedl statistickou analýzu dat, ale jinak se na výzkumu nepodílel, uveden jako autor?

Témata APA 3:

Ochrana duševního vlastnictví

- Autorství: koho uvést, koho neuvést (co nejdříve při přípravě textu vyjasnit ve výzkumném týmu),
v jakém pořadí (lze komentovat v *author note*)
Pořadí by nemělo odrážet status, ale podíl
- Práce vycházející z disertace má mít doktoranda jako prvního autora
- Recenzní řízení: ochrana nepublikovaných rukopisů, jejich diskutování s kolegy
- Bez souhlasu autora nelze použít informace z rukopisu v době jeho posuzování pro vlastní práci posuzovatelů
- Písemné deklarování copyrightu ©

Vancouverský protokol

Původně definován editory lékařských časopisů (ICMJE, 2009)

Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing and Publication of Scholarly Work in Medical Journals ("The uniform requirements"). Issued by the International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE).

The ICMJE recommends that authorship be based on the following 4 criteria:

- Substantial contributions to the conception or design of the work; or the acquisition, analysis, or interpretation of data for the work; **AND**
- Drafting the work or revising it critically for important intellectual content; **AND**
- Final approval of the version to be published; **AND**
- Agreement to be accountable for all aspects of the work in ensuring that questions related to the accuracy or integrity of any part of the work are appropriately investigated and resolved.

Non-Author Contributors

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html>

- Contributors who meet fewer than all 4 of the above criteria for authorship should not be listed as authors, but they should be acknowledged.

Non-Author Contributors

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html>

- Examples of activities that alone (without other contributions) do not qualify a contributor for authorship:
 - are acquisition of funding;
 - general supervision of a research group or general administrative support;
 - and writing assistance, technical editing, language editing, and proofreading.

Etický rámec - ČR:

3.2. Autorství nebo spoluautorství publikace náleží výzkumnému pracovníkovi, který splnil alespoň jednu z uvedených podmínek:

- a) napsal část rukopisu,
- b) podstatně a profesionálně sám nebo v řešitelském týmu přispěl duševní činností k tvůrčímu procesu vedoucímu k výslednému dílu a nebo ke zveřejnění výsledků činnosti v monografii, odborném periodiku, sborníku nebo prostřednictvím jiného média,
- c) vytvořil návrh strategie výzkumu nebo získal a určil data, z nichž výzkum zásadním způsobem vychází, a tak rozhodující měrou přispěl k dosažení publikovaných výsledků tohoto výzkumu,
- d) spojil ve vyšší celek různá teoretická východiska a tím podstatně ovlivnil kvalitu publikovaných výsledků výzkumu,
- e) vypracoval koncepční model, navrhl hodnocení, podílel se na analýze dat nebo interpretaci výsledků, které podstatným způsobem přispěly k vědecké hodnotě publikace.

APA 6: Definition of authorship

Individuals should only take authorship credit for work they have actually performed or to which they have substantially contributed (APA Ethics Code Standard 8.12a, Publication Credit). Authorship encompasses, therefore, not only those who do the actual writing but also those who have made substantial scientific contributions to a study. Substantial professional contributions may include formulating the problem or hypothesis, structuring the experimental design, organizing and conducting the statistical analysis, interpreting the results, **or** writing a major portion of the paper. Those who so contribute are listed in the byline.

APA 6: Co není (ale může být) autorství

Lesser contributions, which do not constitute authorship, may be acknowledged in a note. These contributions may include such supportive functions as designing or building the apparatus, suggesting or advising about the statistical analysis, collecting or entering the data, modifying or structuring a computer program, and recruiting participants or obtaining animals. Conducting routine observations or diagnoses for use in a study does not constitute authorship.

Combinations of these (and other) tasks, however, may justify authorship (APA, 2010, p. 18).

Pořadí autorů

Pravidla se liší podle oborů:

Často nejdůležitější autor jako první

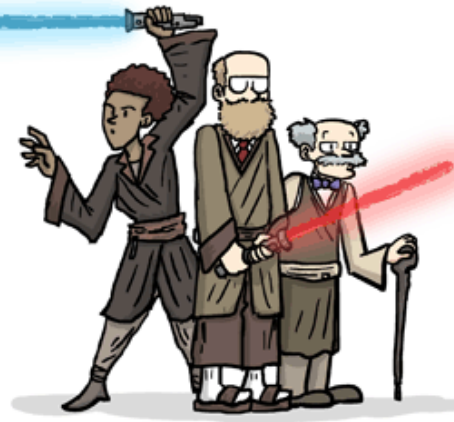
Matematika, technické vědy – někdy abecedně

Biologie – PI (vedoucí laboratoře apod.) poslední
– tato praxe se šíří i do dalších disciplín

HE fyzika – konsorcia – na všechny články stejně

Často zdrojem (ventilovaných či skrytých) konfliktů

Professors VS JEDI

JEDI

Professors

Wears robes:

Plays mind
tricks on you:

Favorite tool:

Light Saber

Grad Labor

Follows
order from:

Yoda

Yo' Department Head

Mantra:

"Use the Force"

"Use the Funds"

Fights for:

The Galactic
Republic

Grants from
the Public

Shocking
revelation:

*"Luke, I am your
father."*

*"Look, I am first
author."*

TYPICKÉ PŘÍKLADY PORUŠENÍ ETIKY (Zdroj: Rámec)

- záměrné prezentování výsledků jiných badatelů nekorektním a tendenčním způsobem,
- prezentování sebe jako autora nebo spoluautora bez významného přispění k získání, interpretaci nebo zpracování výsledků výzkumu,
- neuvedení autorů, kteří významně přispěli k výzkumu, a naopak uvedení jmen výzkumných pracovníků, kteří se na výzkumu a publikaci nepodíleli vůbec nebo jen minimálně,
- pořizování kopií designu a softwaru bez povolení.

TYPICKÉ PŘÍKLADY PORUŠENÍ ETIKY (Zdroj: Rámec)

- získání účelových nebo jiných prostředků na výzkum a vývoj podvodným způsobem (předstíráním neexistující kvalifikace, dezinformováním o předchozích výsledcích a praxi, vytvářením falešných a zkreslených představ o výsledcích atd.),
- nedbalost při provádění výzkumu,
- neoprávněné získávání osobních údajů při výzkumu předstíráním, že se o osobní údaje nejedná (například kombinací údajů v dotazníku nebo žádostí o vyplnění osobních údajů v příloze k anonymnímu dotazníku),
- nevhodné zacházení s důvěrnými a citlivými informacemi,
- pořizování kopií designu a softwaru bez povolení.

Předpoklady úspěšné spolupráce

(Delgadillo, 2016; Shaikh, 2015)

- Důvěra, odpovědnost, pečlivost
- Rizika a výhody zapojení prominentních vědců
- Komunikace ve všech fázích
 - Dostatek času na vyjasnění sdílené vize, chápání výzkumného problému, metodologie
 - Pracovní schůzky, zápis, úkoly
 - Finance, odpovědnost za vyúčtování
 - Počáteční plán může procházet změnami

Citační kartely

- Cca 95 % publikací není nikdy citováno (Hocek, 2000, s. 344).
- V případě prací zveřejněných ve WOS je podíl necitovaných prací výrazně nižší (12-32 % dle oboru) a neustále se snižuje (Wallace et al., 2009).
- Nelze se divit, že někteří vědci mají tendenci k podvodnému navyšování vědecké hodnoty vlastních či cizích myšlenek, postupů, závěrů apod.
- Citační bratrstva/ostrůvky/kartely.

Zdroje: Polonsky & Waller (2019), APA6

OCHRANA ÚČASTNÍKŮ VÝZKUMU

- Etické aspekty se stávají důležitější než výsledky výzkumu (R. Švaříček)
- Posouzení (zatím) není povinné

APA 2: Ochrana práv účastníků výzkumu

1. Vyžaduje se prohlášení o dodržení standardů pro výzkum zahrnující lidi a zvířata
2. Anonymizace (delikátní např. u případových studií, kde bohatý popis případu může být v kolizi s problémem ochrany identity případu)
 - a) Bud' **souhlas** účastníků s textem před otištěním (spojit - účastnická validizace) – účastník nesmí být pod tlakem (zneužití postavení výzkumníka);
 - b) Nebo **maskování** (*změna některých charakteristik, *vypuštění některých charakteristik, *přidání matoucího materiálu, *vytvoření kompozitní studie)

Inspirace **biomedicíny**

Stádia lidského života

- Embrya, děti: potenciální a rozvíjející se kapacity
- Dospělí
- Osoby se změněnými kapacitami
- Osoby s upadajícími kapacitami,
- Mrtvá lidská těla a tkáně

Etická komise

- V české pedagogice relativně nové
- Pod vlivem medicíny již v psychologii
- Některé zahraniční časopisy vyžadují

https://pages.pedf.cuni.cz/etik/

Komise pro etiku ve výzkumu Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy

[Úvodní stránka](#)

[Dokumenty a formuláře komise](#) ▾

[Složení Komise](#)

[Důležité odkazy](#)

[Podávání žádostí o etické posouzení výzkumných projektů](#)

Search

Úvodní stránka

Vítejte na stránkách komise pro etiku ve výzkumu PedF UK.

Účelem zřízení Komise je zvyšování znalosti etických standardů výzkumu a jejich respektování. Svě poslání naplňuje Komise zejména prostřednictvím posuzování etických aspektů návrhů výzkumných projektů, jejichž hlavním řešitelem nebo spoluřešitelem (uchazečem nebo spoluuchazečem) je Pedagogická fakulta UK a jichž se účastní lidské subjekty nebo živé organismy nebo které využívají osobní údaje (dále jen výzkumné projekty). Zvláštní pozornost Komise věnuje problematice etických standardů výzkumu za účasti dětí a jiných zranitelných nebo závislých osob.

Své žádosti prosíme zasílejte **nejpozději 22 pracovních dní před podáním projektu příslušné grantové agentuře** na etik@pedf.cuni.cz.

Komise může vydat stanovisko pouze k projektům, jejichž řešení dosud nebylo zahájeno.

Jak Komise, tak tyto stránky vznikly teprve nedávno. Chceme, aby byly co nejužitečnější. Budeme rádi za vaše náměty či připomínky.

Vyplňujte jen relevantní – lze i anglicky

Komise pro etiku ve výzkumu PedF UK

Žádost o posouzení výzkumného projektu

1. Název projektu:

2. Podávající katedra/ústav, kontaktní osoba (adresa, telefon, email):

3. Protokol výzkumu (max. 1500 slov)

Obsahuje část:

- Charakteristika tématu a cílů výzkumu a zdůvodnění jeho potřeby
- Typ výzkumu (výzkumný plán – např. experiment, výběrové šetření, etnografický výzkum)
- Účastníci výzkumu nebo materiál (způsob výběru účastníků a jejich náboru, indikace nebo kontraindikace pro zařazení do vzorku)
- Metody sběru, zpracování a uložení dat, použitá nástroje a procedury
- Časový plán výzkumu, doba uchování dat
- Předpokládaná forma využití výsledků

4. Analýza rizik

Uveďte všechna možná rizika z hlediska etiky výzkumu v oblastech uvedených dále. Vyplňte pouze to, co je relevantní pro váš projekt. Nevypisujte tam, kde výzkum představuje pro účastníky jen malé nebo žádné riziko (malé riziko je srovnatelné s rizikem, které představuje běžná kancelářská práce nebo jenom jízda lidé vystavení během běžného dne v práci nebo ve školních zařízeních, pracujete pouze s anonymními daty apod.). Text v jednotlivých buňkách tabulky nepřesáhne 900 znaků s mezerami.

Mělo výzkumem:
Účastníci výzkumu/osoby (jichž uvedte, pokud jde o děti, mladistvé, jiné zranitelné skupiny):
Metody sběru a zpracování dat, použitá nástroje a procedury, zejména způsob využití/z nich pro účastníky:
Data (způsob uchování, identifikace):
Rizika pro osoby provádějící výzkum:

Zveřejnění a využití výsledků:
Financující/ve spolupracující instituce:
Jiné (klauzule, transfer výsledků, eticko zákon, rizika pro životní prostředí, ... atp.):

5. Zdůvodnění rizik a opatření přijatá k jejich zmírnění

Pokud v předcházejícím bodě 4. Analýza rizik) byly identifikovány potenciálně rizikové oblasti výzkumu v předkládaném projektu, uveďte zdůvodnění (např. nutnost práce s danou zranitelnou populací, klauzule apod.) a ke každému bodu opatření, která budou využita k omezení těchto rizik (debriefing apod.).

6. Čestné prohlášení

Žadatel prohlašuje, že se seznámil se zásadami pro etické provádění výzkumu (viz zejména <http://pages.pedf.cuni.cz/etik/dokumenty-odkazy/>) a že uvedl všechny informace relevantní z hlediska etiky zamýšleného výzkumu včetně jeho případných rizik. Žadatel bere na vědomí, že vyjádření komise se vztahuje výhradně k výzkumnému protokolu, který byl poslán v této žádosti.

Datum a podpis

7. Přílohy

Jako přílohu bude žádost obsahovat následující dokumenty, spojené do jednoho souboru typu pdf:

- Charakteristika výzkumného týmu, s důrazem na předpoklady pro daný typ výzkumu
- Vozy formálně informovaného souhlasu [pouze pokud je relevantní pro navrhovaný projekt]. Pro výzkumy s účastí dětí uveďte i souhlas zákonného zástupce, pro výzkumy ve školách a školních zařízeních souhlas ředitele školy/zařízení.
- Další možná přílohy vztahující se k etice výzkumu navrhovaného projektu [pobírná nutná pro práci se zvířaty, biologickými materiálem, smlouva se spolupracující organizací atd.]

Co se řeší při posuzování výzkumu

Informovanost účastníků

Ochrana identity - důvěrnost

- Informované souhlasy

Dobrovolnost

- Nástroje (dotazníky...)

Nehrozí újma (intervence)

**Zranitelné osoby (děti, spec. populace),
tkáně, zvířata,**

Není konflikt zájmů a předpojatost

=====
=====

- *Výzkum zdůvodněný a dobře navržený*

Většina žádostí je vrácena k doplnění

- Své žádosti prosíme zasílejte **nejpozději 22 pracovních dní před podáním projektu příslušné grantové agentuře** na etik@pedf.cuni.cz.
- Komise vydává stanovisko pouze k projektům, jejichž řešení dosud nebylo zahájeno.

Kdy obvykle není potřeba souhlas KEV?

- Když využíváme veřejně dostupné informace:
 - Metaanalýzy a přehledové studie již publikovaných výzkumů
 - Analýzy médií
 - Sekundární analýzy anonymních nebo anonymizovaných dat, např. z rejstříku škol

Je to složitější

Etická stránka jednání

- Etické kodexy
- Praxe v oboru

Právní předpisy

GDPR
Občanský zákoník
Autorské právo

Integrita výzkumníka/akademika

- Hodnotový systém, dobrá praxe, kompetence

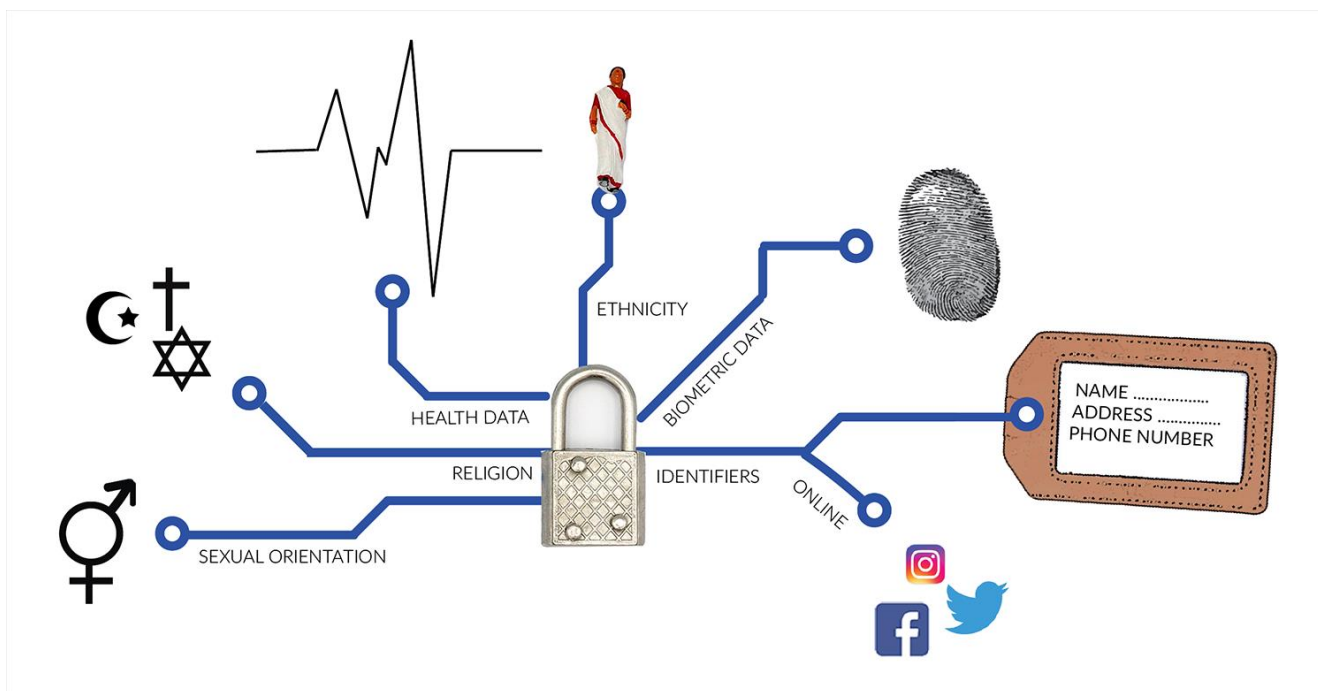
Etika shrnutá do tří slides 3/3

- Zlaté pravidlo: Co sám nerad, nečiň druhému (situační přístup)
- Když nechcete, aby to o vás říkali, že ..., tak ... nedělejte.
- Kdo po tobě chce jednu míli, jdi s ním dvě míle.

GDPR

Sensitive personal data

Zdroj: www.cessda.eu

Práva subjektů – se rozšiřují (čl. 13-22)

- Týká se osobních dat živých fyzických osob
- To, co se nepovažuje za osobní data, nespadá pod GDPR, ale může stále být chráněno etikou výzkumu
- Na anonymní a anonymizovaná data se GDPR nevztahuje (ale skutečná anonymizace je obtížná)

6 + 1 zásad zpracování osobních dat

(článek 5)

Zásada	Osobní údaje musejí být:
zákonnost, korektnost a transparentnost	ve vztahu k subjektu údajů zpracovávány korektně a zákonným a transparentním způsobem
účelové omezení	shromažďovány pro určité, výslovně vyjádřené a legitimní účely a nesmějí být dále zpracovávány způsobem, který je s těmito účely neslučitelný; další zpracování pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu nebo pro statistické účely se podle čl. 89 odst. 1 nepovažuje za neslučitelné s původními účely
minimalizace údajů	přiměřené, relevantní a omezené na nezbytný rozsah ve vztahu k účelu, pro který jsou zpracovávány
přesnost	přesné a v případě potřeby aktualizované; musí být přijata veškerá rozumná opatření, aby osobní údaje, které jsou nepřesné s přihlédnutím k účelům, pro které se zpracovávají, byly bezodkladně vymazány nebo opraveny
omezení uložení	uloženy ve formě umožňující identifikaci subjektů údajů po dobu ne delší, než je nezbytné pro účely, pro které jsou zpracovávány; osobní údaje lze uložit po delší dobu, pokud se zpracovávají výhradně pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu nebo pro statistické účely podle čl. 89 odst. 1, a to za předpokladu provedení příslušných technických a organizačních opatření požadovaných tímto nařízením s cílem zaručit práva a svobody subjektu údajů
integrita a důvěrnost	zpracovávány způsobem, který zajistí náležité zabezpečení osobních údajů, včetně jejich ochrany pomocí vhodných technických nebo organizačních opatření před neoprávněným či protiprávním zpracováním a před náhodnou ztrátou, zničením nebo poškozením
odpovědnost	<i>Správce odpovídá za dodržení 1-5 a musí být schopen toto dodržení souladu doložit.</i>

Zpracování zvláštních kategorií osobních údajů (čl. 9)

- 1. Zakazuje se zpracování osobních údajů, které vypovídají o rasovém či etnickém původu, politických názorech, náboženském vyznání či filozofickém přesvědčení nebo členství v odborech, a zpracování genetických údajů, biometrických údajů za účelem jedinečné identifikace fyzické osoby a údajů o zdravotním stavu či o sexuálním životě nebo sexuální orientaci fyzické osoby.
- 2.a Odstavec 1 se nepoužije, pokud jde o některý z těchto případů:
 - a) subjekt údajů udělil **výslovný souhlas** se zpracováním těchto osobních údajů pro jeden nebo více stanovených účelů, s výjimkou případů, kdy právo Unie nebo členského státu stanoví, že zákaz uvedený v odstavci 1 nemůže být subjektem údajů zrušen;
 - j) zpracování je nezbytné pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu nebo pro statistické účely v souladu s čl. 89 odst. 1 na základě práva Unie nebo členského státu, které je přiměřené sledovanému cíli, dodržuje podstatu práva na ochranu údajů a poskytuje vhodné a konkrétní záruky pro ochranu základních práv a zájmů subjektu údajů.

Práva subjektů – se rozšiřují (čl. 13-22)

- Omezení práv v případě výzkumu

Článek 13. + 14. Právo na informovanost

Článek 15. Právo subjektu údajů na přístup k osobním údajům

Článek 16. Právo na opravu

Článek 17. Právo na výmaz („právo být zapomenut“)

Článek 18. Právo na omezení zpracování

Článek 19. Oznamovací povinnost ohledně opravy nebo výmazu osobních údajů nebo omezení zpracování

Článek 20. Právo na přenositelnost údajů

Článek 21. Právo vznést námitku

Zákonnost zpracování (čl. 6)

Zpracování je zákonné, pouze pokud je splněna **nejméně jedna** z těchto podmínek a pouze v odpovídajícím rozsahu:

- a) subjekt údajů udělil souhlas se zpracováním svých osobních údajů pro jeden či více konkrétních účelů;
- b) zpracování je nezbytné pro splnění smlouvy, jejíž smluvní stranou je subjekt údajů, nebo pro provedení opatření přijatých před uzavřením smlouvy na žádost tohoto subjektu údajů;
- c) zpracování je nezbytné pro splnění právní povinnosti, která se na správce vztahuje;
- d) zpracování je nezbytné pro ochranu životně důležitých zájmů subjektu údajů nebo jiné fyzické osoby;
- e) zpracování je nezbytné pro splnění úkolu prováděného ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci, kterým je pověřen správce;
- f) zpracování je nezbytné pro účely oprávněných zájmů příslušného správce či třetí strany, kromě případů, kdy před těmito zájmy mají přednost zájmy nebo základní práva a svobody subjektu údajů vyžadující ochranu osobních údajů, zejména pokud je subjektem údajů dítě.

Souhlas

- Jakýkoli svobodný, konkrétní, informovaný a jednoznačný projev vůle, kterým subjekt údajů dává prohlášením či jiným zjevným potvrzením své svolení ke zpracování svých osobních údajů (čl. 4/11)
- **Zpracování zvláštních kategorií osobních údajů (čl. 9) – vyžaduje **výslovný** souhlas (2a) nebo se použije (2j)**

Souhlas (čl. 7)

- 1. Pokud je zpracování založeno na souhlasu, musí být správce schopen doložit, že subjekt údajů udělil souhlas se zpracováním svých osobních údajů.
- 3. Subjekt údajů má právo svůj souhlas kdykoli odvolat. Odvoláním souhlasu není dotčena zákonnost zpracování vycházejícího ze souhlasu, který byl dán před jeho odvoláním. Před udělením souhlasu o tom bude subjekt údajů informován. Odvolat souhlas musí být stejně snadné jako jej poskytnout.

Souhlas (Rec. 33)

- Často není možné v době shromažďování osobních údajů v plném rozsahu stanovit účel zpracování osobních údajů pro účely vědeckého výzkumu. Subjektům údajů by proto mělo být umožněno, aby udělily svůj souhlas ohledně určitých oblastí vědeckého výzkumu v souladu s uznávanými etickými normami pro vědecký výzkum. Subjekty údajů by měly mít možnost udělit svůj souhlas pouze pro některé oblasti výzkumu nebo části výzkumných projektů v rozsahu přípustném pro zamýšlený účel.

OBČANSKOPRÁVNÍ ASPEKTY

Občanský zákoník

- **Podoba a soukromí**
- § 84
- Zachytit jakýmkoli způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, je možné jen s jeho svolením.
- § 85
- (1) Rozšiřovat podobu člověka je možné jen s jeho svolením.
- (2) Svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat.
- § 86
- Nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod. Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit. Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy.
- § 87
- (1) Kdo svolil k použití písemnosti osobní povahy, podobizny nebo zvukového či obrazového záznamu týkajícího se člověka nebo jeho projevů osobní povahy, může svolení odvolat, třebaže je udělil na určitou dobu.
- (2) Bylo-li svolení udělené na určitou dobu odvoláno, aniž to odůvodňuje podstatná změna okolností nebo jiný rozumný důvod, nahradí odvolávající škodu z toho vzniklou osobě, které svolení udělil.
- § 88
- (1) Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob.
- (2) Svolení není třeba ani v případě, když se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.
- § 89
- Podobizna nebo zvukový či obrazový záznam se mohou bez svolení člověka také pořídít nebo použít přiměřeným způsobem též k vědeckému nebo uměleckému účelu a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství.
- § 90
- Zákonný důvod k zásahu do soukromí jiného nebo k použití jeho podobizny, písemnosti osobní povahy nebo zvukového či obrazového záznamu nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka.

Občanský zákoník § 89

- Fotografii jiné osoby lze také bez jejího svolení pořídit a použít pro účely vědecké či umělecké a také pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství, to však pouze za podmínky, že se tak děje přiměřeně. Pokud tedy píšete do hudebního magazínu článek o koncertě, můžete ho doprovodit fotografiemi účinkujících. Nový občanský zákoník upravuje ještě jednu novou situaci, kdy svolení není třeba, a to když fotografii jiné osoby pořizujete nebo použijete k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob. Pokud tedy uvidíte někoho, jak se vám snaží ukrást auto, můžete si jej k ochraně svého vlastnického práva vyfotit, aniž byste jej předem žádali o svolení. Více na: <https://digiarena.e15.cz/fotografovani-z-pohledu-prava/ch-55829>

- **Zásah do integrity**
- § 93
- (1) Mimo případ stanovený zákonem nesmí nikdo zasáhnout do integrity jiného člověka bez jeho souhlasu uděleného s vědomím o povaze zásahu a o jeho možných následcích. Souhlasí-li někdo, aby mu byla způsobena závažná újma, nepřihlíží se k tomu; to neplatí, je-li zásah podle všech okolností nutný v zájmu života nebo zdraví dotčeného.
- (2) Zákonný zástupce může udělit souhlas k zásahu do integrity zastoupeného, je-li to k přímému prospěchu osoby, která není schopna dát souhlas sama.
- § 94
- (1) Kdo chce provést na jiném člověku zákrok, vysvětlí mu srozumitelně povahu tohoto zákroku. Vysvětlení je řádně podáno, lze-li rozumně předpokládat, že druhá strana pochopila způsob a účel zákroku včetně očekávaných následků i možných nebezpečí pro své zdraví, jakož i to, zda přichází v úvahu případně i jiný postup.
- (2) Uděluje-li souhlas za jiného jeho zákonný zástupce, podá se vysvětlení i tomu, kdo má být zákroku podroben, je-li schopen úsudku, způsobem přiměřeným schopnosti dotčeného vysvětlení pochopit.
- § 95
- Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

- § 96
- (1) Souhlas k zásahu do integrity člověka vyžaduje písemnou formu, má-li být oddělena část těla, která se již neobnoví.
- (2) Písemnou formu vyžaduje i souhlas k
- a) lékařskému pokusu na člověku, nebo
- b) zákroku, který zdravotní stav člověka nevyžaduje; to neplatí, jedná-li se o kosmetické zákroky nezanechávající trvalé nebo závažné následky.
- § 97
- (1) Udělený souhlas může být odvolán v jakékoli formě, i když se pro udělení souhlasu vyžaduje písemná forma.
- (2) Nevyžaduje-li se pro souhlas písemná forma, má se za to, že byl udělen. Při nejistotě, zda byl souhlas odvolán v jiné než písemné formě, se má za to, že k odvolání nedošlo.
- § 98
- (1) Nemůže-li člověk udělit souhlas pro neschopnost projevit vůli, byť jen přechodnou, a nemá-li zákonného zástupce, vyžaduje se souhlas přítomného manžela, rodiče, nebo jiné osoby blízké. Není-li přítomna žádná z těchto osob, vyžaduje se souhlas manžela, a není-li, souhlas rodiče, popřípadě jiné osoby blízké, pokud je lze bez obtíží zjistit a zastihnout a pokud je zřejmé, že nehrozí nebezpečí z prodlení. Není-li možné získat souhlas žádným z výše uvedených způsobů, může souhlas udělit jiná přítomná osoba, která o dotčenou osobu osvědčí mimořádný zájem.
- (2) Při zákroku i při udělení souhlasu se vezme zřetel na dříve vyslovená známá přání člověka, do jehož integrity má být zasaženo.
- § 99
- Je-li život člověka v náhlém a patrném nebezpečí a nelze-li souhlas ve stavu nouze získat ani v jiné než stanovené formě, lze okamžitě zakročit, pokud to je ve prospěch zdraví dotčené osoby nezbytné.
- § 100
- (1) Má-li být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu. To platí i v případě provedení zákroku na zletilé osobě, která není plně svéprávná.
- (2) Nesouhlasí-li zákonný zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené v odstavci 1, ač si její tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu.
- § 101
- Má-li být zasaženo do integrity člověka neschopného úsudku způsobem zanechávajícím trvalé, neodvratitelné a vážné následky nebo způsobem spojeným s vážným nebezpečím pro jeho život nebo zdraví, lze zákrok provést jen s přivolením soudu. Tím není dotčeno ustanovení § 99.
- § 102
- Soud přivolí k zákroku podle § 100 nebo 101, je-li dotčené osobě podle rozumného uvážení k prospěchu, po jejím zhlédnutí a s plným uznáním její osobnosti.
- § 103
- Bylo-li zasaženo do integrity člověka, který byl ve stavu, kdy nemohl posoudit, co se s ním děje, a nedal-li sám k zákroku souhlas, musí mu být, jakmile to jeho stav dovolí, vysvětleno způsobem, kterému bude schopen porozumět, jaký zákrok byl na něm proveden, a musí být poučen o jeho možných následcích i o riziku neprovedení zákroku.

AUTORSKÉ PRÁVO

Duševní vlastnictví

tvůrčí i netvůrčí činnost

Tvůrčí činnost:

- Autorská práva - vzniká automaticky
- Patent - vyžaduje přihlášku a průzkum
- Ochranná známka - může vznikat např. jako dobré jméno metodiky
- Obchodní tajemství - nezveřejněné informace
- Průmyslové vzory

Autorská práva

- Autorské dílo -
objektivně vnímatná
podoba
- Databáze a počítačový
program mají výjimku,
nemusí být jedinečné

Osobnostní vs. majetková práva

Osobnostní práva -
nepřevoditelná

- Zveřejnění díla
- Autorství (uvedení autora)
- Nedotknutelnost

Úprava je v různých
zemích jiná (postmortální)

- Copyright a autorské právo není to samé
- Anglosaský koncept je odlišný: je převoditelný
- U nás se poskytují práva formou licence (k užití)

§ 58 Zaměstnanecké dílo

- (1) Není-li sjednáno jinak, zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem (zaměstnanecké dílo). Zaměstnavatel může právo výkonu podle tohoto odstavce postoupit třetí osobě pouze se svolením autora, ledaže se tak děje při prodeji podniku nebo jeho části.
- (2) Smrtí nebo zánikem zaměstnavatele, který byl oprávněn vykonávat majetková práva k zaměstnaneckému dílu a který nemá právního nástupce, nabývá oprávnění k výkonu těchto práv autor.
- (3) Nevykonává-li zaměstnavatel majetková práva k zaměstnaneckému dílu vůbec nebo je vykonává nedostatečně, má autor právo požadovat, aby mu zaměstnavatel za obvyklých podmínek udělil licenci, ledaže existuje na straně zaměstnavatele závažný důvod k jejímu odmítnutí.

§ 58 Zaměstnanecké dílo

- (4) Autorova osobnostní práva k zaměstnaneckému dílu zůstávají nedotčena. Vykonává-li zaměstnavatel majetková práva k zaměstnaneckému dílu, má se za to, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem, ledaže je sjednáno jinak.

§ 58 Zaměstnanecké dílo

- (5) Není-li sjednáno jinak, má se za to, že autor udělil zaměstnavateli svolení k dokončení svého nehotového zaměstnaneckého díla pro případ, že jeho právní vztah k zaměstnavateli skončí dříve, než dílo dokončí, jakož i pro případ, že budou existovat důvodné obavy, že zaměstnanec dílo nedokončí řádně nebo včas v souladu s potřebami zaměstnavatele.
- (6) Není-li sjednáno jinak, má autor zaměstnaneckého díla vůči zaměstnavateli právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, jestliže se mzda nebo jiná odměna vyplacená autorovi zaměstnavatelem dostane do zjevného nepoměru k zisku z využití práv k zaměstnaneckému dílu a významu takového díla pro dosažení takového zisku...

§ 35, odst. 3 - Užití díla školního

- **(3)** Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).
-
- Kvalifikační práce – VŠ má i právo a povinnost práci zveřejnit (zákon o vysokých školách).

§ 60 Školní dílo

- **(1)** Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez závažného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.
- **(2)** Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- **(3)** Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

Citace

- Nespadají do volného užití, ale je to forma zákonné licence
- malá citace / velká citace / výuková licence(citace)
- musí být užito v odůvodněné míře

Zdroje:

- Manuál APA
- <http://www.infogram.cz/>
- *On being a scientist: A guide to responsible conduct in research.* 3rd ed. Washington: NAP.
- Thompson, M. (2004) *Přehled etiky.* Praha: Portál.

- *Singapore Statement on Research Integrity, 2010;*
- *Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations, 2013.*
- *Etický kodex českého pedagogického výzkumu*